
Poročilo o študijskem obisku v Zvezni Republiki Nemčiji od 3.-29. 6. 1991

Author(s): Angelca RUS

Source: *Urbani Izziv*, No. 16/17, PRENOVA (oktober 1991 / October 1991), pp. 122-125

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180593>

Accessed: 24-10-2018 13:24 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

1. Koordinirani informacijski sistemi (CIS - coordinated information systems):
 - danski koncept CIS,
 - funkcijski in organizacijski aspekti.
2. Predstavitev novih usmeritev/nacijonov v upravljanju s prostorskimi/urbanimi podatki
 - predstavitev novih metod in orodij,
 - integracija novih tehnologij za potrebe prostorsko orientiranih informacijskih sistemov,
 - integracija različnih oblik podatkov (hipertekst, hipermedij),
 - razvoj komunikacijske tehnologije,
 - izmenjava prostorskih podatkov (standardizacija, prenos).
3. Primeri razvoja/uporabe informacijskih sistemov na področju urbanega in regionalnega planiranja ter planiranja prometa:
 - podatki in orodja za planiranje,
 - prostorsko orientirani informacijski sistemi v velikih mestih (Casablanca, Madrid),
 - prostorsko orientirani informacijski sistemi v okviru lokalnih oblasti (primer Norveške, Velike Britanije),
 - prostorsko orientirani informacijski sistemi v planiranju prometa.
4. Primeri razvoja sistemov za podporo upravljanju na nivoju mesta:
 - razvoj javnih informacijskih servisov,
 - razvoj ekspertnih/informacijskih sistemov za vrednotenje,
 - razvoj ekspertnih/informacijskih sistemov za varovanje okolja (nadzor, napovedovanje, planiranje),
 - razvoj sistemov za upravljanje s komunalno infrastrukturo.

Predstavitve so bile po vsebini (in obliki) precej raznolike, zato jih je praktično nemogoče strniti v krajši pregled. Zbrane so v zborniku referatov. Na tem mestu naj navedem le nekaj splošnih ugotovitev/vtisov.

- Pri uvajanju računalniške podpore so različne države uporabile različne pristope/rešitve. Neposredno prenašanje tujih rešitev ni možno, saj so potrebe in možnosti specifične in različne. Koristna in potrebna pa je uporaba tujih izkušenj.
- Večina predstavljenih informacijskih sistemov je lokalne/sektorske narave, le Danska je predstavila koncept koordiniranega informacijskega sistema, ki omogoča kombinacijo in integracijo informacij različnih vrst in izvorov za uporabo v več aplikacijah in sektorjih. (Tudi ta koncept ne vključuje vsesplošnega sistema, temveč več podsistemov, katerih koncepti in definicije so med seboj koordinirani.)
- Danes obstaja sicer veliko število programskih orodij za podporo prostorsko orientiranim informacijskim sistemom, vendar nobeden izmed njih ni pretežno v uporabi (še najpogosteje omenjajo ARC/INFO). Pogost je tudi razvoj lastnih (nacionalnih) programskih rešitev.
- Trend v razvoju prostorsko orientiranih informacijskih sistemov gre v smeri uporabe/integracije novih tehnologij in različnih oblik podatkov.
- Pogost je razvoj uporabniško prijaznih javnih informacijskih sistemov (javni informacijski servisi, informacijski sistemi za funkcionalno ovirane, telekomunikacijski informacijski sistemi).

mag. Ksenija Kovačec, dipl. inž. mat.

Angelca RUS

Poročilo o študijskem obisku v Zvezni Republiki Nemčiji od 3.- 29. 6. 1991

V okviru družbe Carl Duisberg iz Zvezne republike Nemčije sem po posredovanju Zamtesa iz Ljubljane dobila odobreno štipendijo, ki sem jo izkoristila od 3. do 29. junija 1991. Družba Carl Duisberg je pripravila kompleten študijski program na štiri nemških univerzah oziroma inštitutih, kakor tudi vse rezervacije bivanja.

Stroške tranzitnega prevoza je krila delovna organizacija - Urbanistični inštitut Republike Slovenije.

Program je potekal po naslednjem zaporedju:

Od 4. do 7. junija so potekali razgovori na Univerzi Johann Wolfgang Goethe - Fachbereich Geographie v Frankfurtu. Sprejel me je predstojnik oddelka za kulturno geografijo prof. dr. Klaus Wolf. Glede na tematiko, ki me je zanimala, sem imela možnost več razgovorov predvsem s področja proučevanja problematike suburbanizacije, zlasti v okolici Frankfurta. Obenem sem se seznanila tudi z delom in organizacijo prostorskega informacijskega sistema na samem inštitutu ter v ostalih organizacijah v Frankfurtu in okolici.

Od 7. do 14. junija sem bila po programu na Inštitutu fuer Landwirtschaftliche Betriebslehre Univerze Justus-Liebig v Giessnu pri prof.dr. S.Bauerju. Inštitut posveča v zadnjem času zelo veliko raziskovalnega dela ekološki problematiki. V delu je eden večjih projektov "Agrar-Ekosystem", ki ga v sodelovanju strokovnjakov s področja kmetijstva in geografije vodi prof. Bauer. Gre za povezavo med izrabo

tal, kmetijsko proizvodnjo in njihovimi posledicami kot ekološkimi učinki. To je eden prvih tovrstnih projektov v ZRN.

Izven programa sem obiskala Inštitut za ruralno sociologijo v Giessnu (prvi stik z njimi sem dobila že v letu 1990, ko sem se udeležila Evropskega kongresa za ruralno sociologijo). Z vodjem inštituta prof.dr. Andreasom Bodenstedtom in njegovimi sodelavci sem se pogovarjala predvsem o načinu in problemih prenove vasi z upoštevanjem vseh ekoloških vidikov. Imela sem priložnost obiskati eno takšnih vasi in se seznaniti s pomenom "faze predpriprav" v prenovi vasi. Kratek opis tega postopka je prikazan na koncu poročila.

V času od 14. do 21. junija sem bila na obisku na univerzi v Bayreuthu, na stolici za gospodarsko geografijo in regionalno planiranje. Sprejel me je vodja tega inštituta prof.dr. Juerg Maier, sicer dober poznavalec Slovenije in Jugoslavije. Ker sodi bayreuthska pokrajina med manj razvite nemške pokrajine in je po svoji izoblikovanosti ter zemljiško-posestni strukturi precej podobna Sloveniji, me je problematika razvoja še toliko bolj zanimala.

Bayreuthska šola daje poseben poudarek pri oblikovanju vizije nadaljnega razvoja prestrukturiranju gospodarstva na osnovi izrabe endogenih potencialov in upoštevanju politično-ekonomskih sprememb v Vzhodni Evropi. Kot poseben primer aktiviranja endogenih potencialov je bil ogled zdravilišč Bad Steben in Obermain Therme. Prof. Maier je poudaril, da bi morali pri proučevanju razlik gospodarskega razvoja poleg analitičnega dela veliko več pozornosti posvečati vzrokom takšnih razlik, ki so lahko različni (zgodovinski, fizični pogoji, človeški faktor (npr. križišča), naravni vir, politične odločitve).

Od 21. do 29. junija sem bila na Inštitut za gospodarsko geografijo Univerze v Muenchnu. Z novim vodjem prof. dr. H. D. Haasom je njihovo delo usmerjeno predvsem na raziskovanje možnosti izrabe lokalnih energetskih virov.

Poleg tega je inštitut v preteklosti vse do sedaj intenzivno sodeloval s študijami glede teritorialnih reform na ravni občin in pri oblikovanju regij za deželo Bavarsko.

Ob tej priliki se Zamtesu kot posredniku ter družbi Carl Duisberg iskreno zahvaljujem, da sta mi omogočila to štipendijo. Obisk Nemčije ni pomenil samo odkrivanje nove literature, novih spoznanj, pač pa sem ravno v razgovorih z mnogimi strokovnjaki s posameznih področij dobila dodatna pojasnila in odgovore na vprašanja, ki so se mi zastavljala ob prebiranju literature. Izkazalo se je tudi, da mnoge pojme, ki so se uveljavili tudi v naši planerski praksi, napačno prevajamo oziroma jih napačno razlagamo (npr. kaj si predstavljamo pod pojmi "prenova vasi", "družinska kmetija" itd).

Kratek prikaz pomena faze predpriprav v prenovi vasi v ZRN, še zlasti v deželi Hessen:

Pristopi v prenovi in razvijanju vasi ter podeželja se po posameznih nemških deželah nekoliko razlikujejo, odvisno od politike določene dežele, finančnih možnosti, pa tudi same problematike naselij v posameznih območjih.

1. Zakaj prenova vasi?

Mnogo strukturnih sprememb je narokovalo, da so se lotili prenove vasi in sicer:

- strukturne spremembe kmetijstva,
- pomanjkanje političnih odločitev,
- pomanjkanje delovnih mest,
- odseljevanje mladih ljudi,
- praznjenje starih vaških jeder,
- prazni objekti,
- nekontrolirana gradnja novih hiš,
- izguba identitete,
- individualizacija.

2. Programi prenove

Programi prenove tečejo od 60. let dalje. V začetku je potekala prenova predvsem na arhitektonskem področju, kar je sovpadalo s prenovo mest. Na tem področju so imeli sorazmerno veliko uspehov,

Regionalni in deželni plani so v svojih konceptih planiranja poudarjali predvsem "planiranje od zgoraj". V novejšem času pa se opirajo na nove razvojne strategije) jačanje endogenih potencialov, jačanje spodnje ravni demokracije).

V 80. letih je prišlo v stroki do spoznanja, da morajo projekti zaobseči celotno problematiko, ki je v kakem naselju/območju prisotna. Rešitev iščejo v izboljšanju delovnih in stanovanjskih razmer. Po posameznih naseljih/območjih so problemi različni, zato so potrebne različne rešitve in kake modeli pri reševanju problemov niso na mestu.

V svojih programih skušajo najti na dve glavni vprašanji, in sicer:

- kako krepiti in ponovno oživiti podeželski prostor ter
- kako izboljšati življenske, stanovanjske in delovne razmere na podeželju.

Osnovno vodilo pri tem je, da je treba najprej spoznati različno problematiko v naseljih, potem pa pripraviti različne razvojne strategije za njihovo reševanje.

Osnovno načelo prenove se glasi: REŠITVE JE POTREBNO ISKATI SKUPNO na naslednjih področjih:

- za javne in zasebne projekte;
- pri ohranitvi obstoječih oziroma odpiranju novih delovnih mest, predvsem majhnih obratov;
- pri jačanju pripadnosti vaški skupnosti;
- pri ohranjanju in nadaljnjem razvijanju tehnik tradicionalnih obrti;
- pri iskanju možnosti večjega dohodka na kmetijah;
- pri funkcionalnem oživljanju starih krajevnih jeder;
- pri ohranjanju in nadaljnjem razvoju tipičnih regionalnih gradbenih in poselitvenih struktur.

Nove zahteve, ki jih je potrebno upoštevati pri prenovi, so zlasti na področju zaposlovanja, informatike in izobraževanja ter svetovanja.

Ključni del pri prenovi predstavlja "faza predpriprav", ki jo vodi moderator. Moderator skuša najti nove oblike delovanja na vseh področjih aktivnosti.

V sodelovanju z prebivalci se nudi pomoč pri svetovanju glede socialnih in gospodarskih vprašanj.

Omogoča se kvalifikacijsko izobraževanje odraslih, ne glede na socialni status in prostorske ovire.

Pomaga se najti rešitve dopolnjevalnega in koordiniranega izobraževanja odraslih in mladine, predvsem na območjih, kjer so premalo zavzeti in težko najdejo stik z drugimi prebivalstvenimi skupinami.

Išče se možnosti za spreminjanje trenutnih gospodarskih usmeritev ter nove gospodarske razvojne programe na posameznih območjih (turizem, alternativna energija, reciklaža...)

Vse to pa se nanaša na:
RAZVOJ LASTNE INICIATIVE
(priprava konkretnih projektov)

Kakšna je vloga moderatorja v odnosu do prebivalcev?

Moderator mora vzpostaviti intenzivni stik s prebivalci v kraju in s pomočjo informacij, posvetovanj in motivacijskega dela podati oceno glede življenjskih pogojev in življenjske kvalitete prebivalcev.

Skupaj s prebivalci mora opredeliti in izpostaviti katere so prednosti kraja, navesti pomankljivosti, razložiti probleme in nakazati tudi rešitve.

Delo poteka s pomočjo kartončkov, kamor prebivalci zapisujejo pozitivne in negativne danosti kraja. Vse tako zbrane informacije potem prikažejo na tabli na steni. Obenem je zraven tudi napisano kolikokrat s določena navedba pojavi.

V določenem kraju je treba vzpodbuditi ljudi, da začnejo o problemih svojega kraja sploh razmišljati, vzpodbuditi voljo po spremembah in vzpostaviti dialog med prebivalci, pospeševalci in oblastjo.

Razgovori, organizacija priprav, osnovanje delovnih skupin, podpora posameznim iniciativam naj poteka v vseh socialnih skupinah. Zato se ustanovijo posamezne sekcije za

posamezna problemska področja v kraju. Moderator potem te skupine med seboj sooči, upošteva mnenja posameznih skupin ter na taki osnovi išče rešitve.

Skupine delujejo najpogosteje na naslednjih vsebinskih sklopih:

- Razvoj infrastrukturne opremljenosti in ekonomskega položaja z oceno sedanjih in preteklih tendenc razvoja (obrt, kmetijstvo, turizem, prometna povezava ...).
- Socialni položaj, problem vaše skupnosti in oblike bodočega skupnega življenja.
- Ekološki razmere in možnosti izboljšanja (prihranki energije, odpadki, urejanje krajine, zelene površine ...).
- Podoba kraja (gradbena situacija, drobne krajevne značilnosti - vaški vodnjaki, napajališča ...).
- Vaško okolje - pripadajoče vaško zemljišče (agromelioracije, sprememba posestne strukture itd).
- Oblike družabnega življenja in kulturnih aktivnosti.
- Ugotavljanje lokalnih vrednot.

V primeru analize vasi Lehnheim (približno 560 prebivalcev) blizu mesta Giessen, ki je bila vključena v prenavo, so se pojavili naslednji problemski sklopi, potrebni reševanja:

1. delovna skupina "infrastruktura", ki je štela 5 krajanov, so odprli sledeče problemske sklope:
 - Kakšna infrastruktura? - Katere naprave ne obstajajo?
 - Kakšni problemi obstajajo?
 - Kako te probleme razložiti - Potrebujemo ob tem še kakšne dodatne informacije?
 - Čemu iskanje lastnih idej za reševanje problemov lastne ideje?

Druga skupina "promet skozi vas" je bila sestavljena iz 6 članov in je izpostavila naslednja vprašanja:

- S kakšnimi problemi se srečujejo z vožnjo skozi kraj
- Kako problem razložiti? - Kaj vse je potrebno za takšno razlago?
- Kdo vse mora pri reševanju problemov sodelovati?
- Je potrebno razvijati lastne predstave glede reševanja? - Čemu? - Kaj potrebujemo?

Tretja skupina, ki se je bolj posvečala problemu "vaške podobe", vaške strukture, urejenosti kraja" je izpostavila predvsem naslednja vprašanja:

- Kakšen pomen ima podoba kraja?
 - Kaj je v vasi najpomembnejše? npr. stara šola
 - Kaj moramo nujno zadržati? npr. propadanje gradbene substance
 - Kaj bi radi videli drugače? - Kaj bi morali izboljšati? npr. manjka prostor, kjer bi se srečevali tisti prebivalci, ki niso vključeni v nobeno društvo
 - Čemu razvijati lastne predstave o obliki reševanja in nadaljnega razvoja npr. ne sprejemati objekte, ki so določeni po nekem predpisu, ampak tiste ki dejansko služijo potrebam kraja

Na podlagi takšnih in podobnih razgovorov se dejansko izlušči celotna problematika nekega kraja. Ko so vsi razgovori s posameznimi delovnimi skupinami in skupinami prebivalcev končani, se pripravi končno poročilo o kraju.

V omenjenem kraju so bile vključene naslednje skupine prebivalcev:

Moderator in krajevni partnerji v pogovoru:

- ključne osebnosti,
- zastopniki društev,
- upokojenci,
- vaški kronist,
- obrtniki,
- duhovnik,
- vzgojitelji in varuhi,
- matere,
- mladina,
- otroci,
- starši,
- učitelji,
- otroški vrtci.

Končno poročilo vsebuje:

- potek dela na podlagi zapisnikov, ki so nastali na podlagi razgovorov s posameznimi skupinami,
- navedba metodoloških postopkov,
- seznam in strukturiranje vseh problemov,
- okvirni cilj - koncept ter spoznanja prebivalcev.

3. Zaključek

Z uvedbo predfaze dela v prenovi vasi, se je okrepila povezava med nosilci planiranja na eni strani in prebivalci na drugi strani.

Moderator lahko sproži reševanje problematike tako na prostorskem, gospodarskem in socialnem področju kakor tudi na področju izobraževanja, kulture in izrabe prostega časa.

4. Ali je nemški koncept prenove vasi sprejemljiv za slovenski prostor

Kljub temu da v zadnjem času tudi v Sloveniji govorimo o pomenu prenove vasi in da je bilo narejenih že nekaj konkretnih poizkusov, menim, da je nemški koncept v metodološkem smislu samo delno prenosljiv v naš prostor, in sicer iz naslednjih razlogov:

- V Zvezni republiki Nemčiji se lotevajo prenove predvsem v tistih naseljih, kjer si prebivalci sami želijo določenih sprememb. To pomeni, da mora biti naselje dovolj veliko (v povprečju se ta velikost giblje od 2000 - 3000 prebivalcev) ter da je socialna in starostna sestava prebivalcev sorazmerno ugodna.
- Nemčija zaenkrat nima izdelanega koncepta prenove za naselja z neugodno strukturo. Šele v zadnjem letu deluje v zvezni vladi poseben oddelek, kjer pripravljajo program in metodologijo prenove tudi nevitnih območij.

Glede na razmere v slovenskem poselitvenem prostoru bi bilo potrebno zastaviti in razviti lasten koncept prenove vasi. Mogoče bi bilo veliko bolj smiselno govoriti o obnovi območij. Prenova vasi, ki šteje komaj 100 prebivalcev ne bo prinesla zelenih rezultatov v smislu celovite prenove. Možna je sicer prenova z urejevalskega vidika, ki je v glavnem odvisna od razpoložljivih finančnih sredstev. Tudi prenovo v Nemčiji moramo pravilno razumeti. Občina zagotovi denar (kadar govorimo o prenovi z urejevalskega vidika) samo za zunanjo podobo vasi, medtem ko morajo za izboljšavo notranjih prostorov ljudje skrbeti sami, česar pa največkrat finančno ne zmorejo.

Angelca Rus, dipl. geogr.

Okrogla miza

O soboški urbanistični in arhitekturni podobi

Izvršni svet Skupščine občine Murska Sobota je na pobudo Umetnostnozgodovinskega društva in Društva konservatorjev organiziral okroglo mizo o urbanistični in arhitekturni podobi mesta, ki je med vsemi slovenskimi mesti po vojni za Novo Gorico in Velenjem doživelo najmarkantnejšo rast, vendar pa tudi preobrazbo, ki je uničila veliko specifične tega panonskega selišča.

Za uvodno besedo predsednika Izvršnega sveta Ivaña Obala in neposredne pobudnice, domačinke, konzervatorke Sonje Hojer, sicer ravnateljice obalnega Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, je bilo več zanimivih predstavitev problematike, ki jo odpira aktualna tema. Janez Balažic je govoril o potezah urbano-geografskega razvoja Sobote skozi čas, in to z odličnim zgodovinskim pregledom in opozorilom na neustrezno obravnavanje stavbne in naselbinske dediščine. Franc Obal je predstavil delež arhitekta Laszla Takátsa (Takača) (1880-1916) pri izgradnji mesta Murske Sobote. Melka Hari je podala shematičen oris razvoja Murske Sobote s poudarkom na delu arhitekta Franca Novaka-Ferija (1907-1959), dunajskega študenta in učenca Le Corbusierja, ki je prinesel v mesto svojevrsten funkcionalizem visoke oblikovne kvalitete, predvsem pa vizionarsko začrtal preobrazbo Murske Sobote iz provincialnega trga v mesto, ki je pomembno regionalno središče severovzhodne Slovenije (Murska Sobota je dobila status mesta šele 1952. leta!)

Križe in težave spomeniškega varstva v Murski Soboti je orisal prof. Janez Mikuz, ravnatelj Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor, urbanistični plan in regionalne načrte pa je predstavil

direktor Zavoda za ekonomiko in urbanizem Murska Sobota arh. Janez Őri.

Med razpravo sta nastopila tudi podpisani in arh. Marjan Bežan (domačin), ki sta govorila o potrebi večje pozornosti do makrooblikovalskih zasnov in subtilnejšega navezovanja na obstoječe kvalitete mestne podobe, ki niso majhne: grajski park z močno osjo, ki jo zaključujeta barokizirani renesančni grad in evangelišanska cerkev, osrednji trg, ki ga je v izhodišču oblikovalsko določil arh. Novak, spomenik Rdečearmejecem in slovenskim partizanom, odlično delo sovjetskega arhitekta na naših tleh, ulice z drevoredi itd.

Okroglo mizo je večje vodil prof. dr. Stane Bernik iz Ljubljane, tehtne misli pa so prispevali prof. dr. Nace Šumi in drugi udeleženci, ki so se zavzemali za nadaljevanje prakse podobnih srečanj. Okroglo mizo je spremljala priložnostna razstava.

Po ogledu mesta in skupnem kosilu, ki je bilo tudi priložnost za nadaljevanje kolegialnih diskusij, so si nekateri udeleženci ogledali odlično restavrirano znamenito romansko Rotundo v Selu.

Vladimir Mušič

Komunikacije št. 16

Čemu še urbanizem

V Beogradu je bil od 30. maja do 1. junija letos tradicionalni simpozij, ki ga je vsa leta organiziral CEP - Centar za planiranje urbanog razvoja, pri tem pa je na nekonvencionalen način uspeval obravnavati različne aktualne teme s področja urbanizma in pritegovati znaten, zlasti mlajši avditorij. Telega simpozija so se sodelavci Urbanističnega inštituta RS udeleževali sorazmerno redno in aktivno ...

Letošnja tema je imela podnaslov Prispevki za rekonstrukcijo teorije o mestu (dialektika moderne in postmoderne). Podpisani je govoril na

